

แผนเตรียมรับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตร

ประจำปีงบประมาณ 2557

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำแผนเตรียมรับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2557 เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ภัยภัยแล้ง ภัยอุทกภัย และภัยศัตรูพืชระบาด โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการตามหลัก 2P2R ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การเตรียมความพร้อม (Preparation) การเผชิญเหตุ (Response) และการฟื้นฟู (Recovery) เพื่อให้การป้องกันแก้ไขภัยพิบัติและการช่วยเหลือพื้นที่ประสบภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรได้อย่างทันท่วงที

สรุปภาพรวมแผนเตรียมรับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2557 ภัยภัยแล้งสถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำของประเทศส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นอ่างเก็บน้ำหลักของประเทศ คือ เขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำทั้งสองแห่งเมื่อสิ้นสุดฤดูฝนอยู่ในระดับ 12,922 ล้าน ลบ.ม. น้อยกว่าปี 2555 จำนวน 2,269 ล้านลบ.ม. ส่งผลให้ปริมาณน้ำต้นทุนที่จะนำมาจัดสรรในช่วงฤดูแล้ง ปี 2556/57 ในเขตลุ่มเจ้าพระยาลดลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ทำให้สนับสนุนการปลูกพืชฤดูแล้งได้ลดลง ในขณะที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งผลิตสำคัญที่มีการปลูกข้าวนาปรังเป็นจำนวนมาก และเกษตรกรยังคงต้องการปลูกข้าวเนื่องจากมีแรงจูงใจจากราคารับจำนำข้าวตามนโยบายของรัฐ ดังนั้น จึงคาดว่าจะเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้งในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่เขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา

มาตรการในการป้องกันและแก้ไขภัยภัยแล้ง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขภัยภัยแล้ง โดยกำหนดมาตรการสำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติการฝนหลวงซึ่งได้ดำเนินการปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อเติมน้ำในเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ ตั้งแต่ปลายเดือนต.ค.-กลางเดือนธ.ค.56 ต่อจากนั้นจะจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการฝนหลวงเคลื่อนที่เร็ว และหน่วยปฏิบัติการฝนหลวง 10-12 หน่วยปฏิบัติการ เพื่อป้องกันและบรรเทาภัยภัยแล้งและฝนทิ้งช่วง อีกมาตรการหนึ่งคือวางแผนการจัดสรรน้ำและการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ปี 2556/57 โดยลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังและพืชฤดูแล้ง ปี 2556/57 ในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ แผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งทั้งประเทศ 13.00 ล้านไร่ สำหรับในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา 5.09 ล้านไร่ ตลอดจนรณรงค์ขอความร่วมมือเกษตรกรงดปลูกข้าวนาปรังนอกพื้นที่เป้าหมายที่กำหนด และขอให้เกษตรกรที่เพาะเลี้ยงปลาในกระชังในแม่น้ำปิง บริเวณจังหวัดกำแพงเพชร และแม่น้ำน่าน บริเวณจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดพิษณุโลก ลดปริมาณการเพาะเลี้ยงลง และกำหนดเฉพาะพื้นที่ ร่องน้ำลึกเท่านั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นนอกจากนี้ได้จัดเตรียมแผนงาน/โครงการ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ

ในช่วงฤดูแล้ง รวมถึงจัดเตรียมเครื่องสูบน้ำ รถบรรทุกน้ำ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อทำการเกษตร และให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ประสบภัย โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

การป้องกัน (Prevention) ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาน้ำแล้ง ได้แก่ โครงการชลประทานขนาดเล็ก 138 แห่ง โครงการชลประทานขนาดกลาง 17 แห่ง โครงการป้องกันและบรรเทาภัยจากน้ำ 57 แห่ง การก่อสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 23 แห่ง โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 50,000 บ่อ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 135 แห่ง โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน 10 แห่ง การขุดลอกและกำจัดวัชพืชรวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพยากรณ์และแจ้งเตือนภัย

การเตรียมความพร้อม (Preparation) ประกอบด้วย การเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย การจัดทำข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง/ฝนทิ้งช่วง การจัดทำข้อมูลทะเบียนเกษตรกร การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับจังหวัด การประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำทางวิชาการ สำหรับมาตรการสำคัญ ได้แก่ การวางแผนปฏิบัติการฝนหลวงและจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการฝนหลวง การวางแผนการจัดสรรน้ำและการปลูกพืชฤดูแล้ง ปี 2556/57 โดยกำหนดแผนการจัดสรรน้ำ จำนวน 20,566 ล้าน ลบ.ม. พื้นที่การเพาะปลูกพืชฤดูแล้งทั้งประเทศ 13.00 ล้านไร่ รวมถึงได้สำรองเมล็ดพันธุ์พืช 328 ตัน สำรองเสบียงอาหารสัตว์ 5,430 ตัน และเวชภัณฑ์ยา 10 ล้านโดส นอกจากนี้ได้จัดเตรียมอากาศยาน และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ เครื่องบิน 28 เครื่อง เฮลิคอปเตอร์ 5 ลำ สารฝนหลวง 4,000 ตัน เครื่องสูบน้ำ 1,890 เครื่อง รถบรรทุกน้ำ 71 คัน

การเผชิญเหตุ (Response) ประกอบด้วย การแจ้งเตือนภัยและประชาสัมพันธ์ มาตรการสำคัญ คือ การปฏิบัติการฝนหลวง ได้ปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อเติมน้ำในเขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ตั้งแต่ปลายเดือนต.ค.-กลางเดือนธ.ค.56 สำหรับการปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาน้ำแล้ง ปี 2557 จะจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการฝนหลวงเคลื่อนที่เร็ว และหน่วยปฏิบัติการฝนหลวง 10-12 หน่วย ตั้งแต่เดือน ม.ค. 57 เป็นต้นไป รวมทั้งมีการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง จัดชุดเฉพาะกิจลงพื้นที่ประสบภัยเพื่อให้ความช่วยเหลือเกษตรกร สนับสนุนเสบียงอาหารสัตว์สนับสนุนเครื่องสูบน้ำ รถบรรทุกน้ำ เพื่อช่วยเหลือพื้นที่ประสบภัย

การฟื้นฟู (Recovery) ดำเนินการสำรวจและประเมินความเสียหายของเกษตรกรผู้ประสบภัย เพื่อให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนเป็นเงิน รวมถึงการจัดเตรียมแผนงาน/โครงการ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบในช่วงฤดูแล้ง

ปัญหาอุทกภัยในช่วงปลายฤดูฝน ปี 2556 ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากพายุดีเปรสชั่น ทำให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ภาค

ตะวันออก และภาคกลาง สำหรับช่วงเดือนพฤศจิกายนเกิดอุทกภัยบริเวณภาคใต้ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะทางภาคใต้ฝั่งตะวันออกตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป ส่วนการคาดการณ์สถานการณ์ในช่วงฤดูฝน ปี 2557 อาจเกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากได้ในบางพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก และต้องเฝ้าระวังในช่วงที่มีพายุหมุนเขตร้อนเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน 2557 ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาอุทกภัยเป็นบริเวณกว้างในหลายพื้นที่ของประเทศ

มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดมาตรการสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย ปี 2557 ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหามหาอุทกภัย การขุดลอกและกำจัดวัชพืช เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรับน้ำและระบายน้ำตลอดจนได้วางแผนบริหารจัดการน้ำหลากในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย วางแผนเตรียมความพร้อมด้านอาหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน มีการสำรองปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์พืช เสาบียงอาหารสัตว์และเวชภัณฑ์ จัดเตรียมเครื่องสูบน้ำ เครื่องผลักดันน้ำ และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ สำหรับช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ประสบภัย โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านการป้องกัน(Prevention) ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหามหาอุทกภัย อาทิ โครงการป้องกันและบรรเทาภัยจากน้ำ 57 แห่ง โครงการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย รวมถึงได้มีการขุดลอกกำจัดวัชพืช ในคลองและแหล่งน้ำต่างๆ ตลอดจนได้พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพยากรณ์และแจ้งเตือนภัย และวางระบบโทรมาตรเพื่อการพยากรณ์น้ำและเตือนภัยลุ่มน้ำต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการเตรียมความพร้อม (Preparation) ประกอบด้วย การเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย การจัดทำข้อมูลพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและดินถล่ม การจัดทำข้อมูลทะเบียนเกษตรกร การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับจังหวัดและหน่วยงานได้วางแผนเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ แผนการบริหารจัดการน้ำหลาก (25 ลุ่มน้ำ) แผนการจัดสรรน้ำและการปลูกพืชฤดูฝนในเขตชลประทาน แผนเตรียมความพร้อมด้านอาหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการสำรองปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าว 300 ตัน เมล็ดพันธุ์พืช 28 ตัน พันธุ์สัตว์น้ำ 40 ล้านตัว สำรองเสบียงอาหารสัตว์ 5,430 ตัน และเวชภัณฑ์ยา 10 ล้านโดส และเตรียมสถานที่อพยพสัตว์ 431 แห่ง ตลอดจนจัดเตรียมยานพาหนะ เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ เครื่องสูบน้ำ 1,890 เครื่อง เครื่องผลักดันน้ำ 153 เครื่อง รถนาค 39 คัน เรือนาค 17 ลำ รถขุด 401 คัน เรือขุด 94 ลำ รถแทรกเตอร์ 415 คัน รถบรรทุก 82 คัน เรือตรวจการณ์ประมง 70 ลำ

ด้านการเผชิญเหตุ (Response) ประกอบด้วย การติดตามสถานการณ์ แจ้งเตือนภัยและประชาสัมพันธ์การบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย ได้แก่ ปรับแผนการระบายน้ำจากอ่างการส่งน้ำเข้าระบบชลประทานในพื้นที่การเกษตร การเสริมประสิทธิภาพของอาคารชลประทาน และคันกัน

น้ำในจุดต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งได้จัดชุดเฉพาะกิจลงพื้นที่ประสบภัยเพื่อให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ตลอดจนให้การสนับสนุนยานพาหนะ เครื่องสูบน้ำ เครื่องผลักดันน้ำ และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยเหลือพื้นที่ประสบภัย

ด้านการฟื้นฟู (Recovery) ดำเนินการสำรวจและประเมินความเสียหายของเกษตรกร ผู้ประสบภัยเพื่อให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนโดยใช้เงินงบกลาง และเงินอุดหนุนราชการ ตามระเบียบกระทรวงการคลังฯ รวมทั้งได้จัดเตรียมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร เช่น การช่วยเหลือ เมล็ดพันธุ์ข้าวแก่เกษตรกรที่ประสบอุทกภัย การให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินแก่สมาชิกสถาบัน เกษตรกรที่ประสบอุทกภัย เป็นต้น รวมถึงการซ่อมแซมฟื้นฟูแหล่งน้ำและระบบชลประทาน

ปัญหาศัตรูพืชระบาด

สถานการณ์การระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าว และเพลี้ยแป้งในมันสำปะหลัง ลดลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ยังคงพบการระบาดในบางพื้นที่แต่ปริมาณไม่มากนัก แต่ยังคงเฝ้าระวังสถานการณ์อย่างใกล้ชิดในช่วงฤดูแล้ง ส่วนสถานการณ์ศัตรูมะพร้าว คาดว่าแนวโน้มการระบาดจะลดลง เนื่องจากได้ดำเนินการปล่อยแตนเบียนเพื่อกำจัดและควบคุมพื้นที่การระบาดของหนอนหัวดำแบบครอบคลุมพื้นที่ รวมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและถ่ายทอดความรู้ในการ ป้องกันกำจัดศัตรูมะพร้าวอย่างถูกต้องให้แก่เกษตรกร

มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาศัตรูพืชระบาด

ด้านการป้องกัน (Prevention) ประกอบด้วย การเฝ้าระวังและเตือนภัยการระบาดของศัตรู พืช โดยการจัดทำแปลงสำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชระบาดอย่างเป็นระบบ โครงการจัดระบบการปลูก ข้าวเพื่อป้องกันการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และโครงการลดความเสี่ยงเกษตรกรจากการ ระบาดศัตรูพืช

ด้านการเตรียมความพร้อม (Preparation) การเตรียมความพร้อมด้านปัจจัยในการป้องกัน ศัตรูพืช โดยการผลิตและขยายศัตรูธรรมชาติชนิดต่างๆ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำในการ ป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้เกษตรกร

ด้านการเผชิญเหตุ (Response) ประกอบด้วย การติดตามสถานการณ์ แจ้งเตือนภัยและ ประชาสัมพันธ์การตัดสินใจการแพร่ระบาดและจำกัดพื้นที่ระบาดของศัตรูพืชโดยใช้วิธีผสมผสานแบบ ครอบคลุมพื้นที่ โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) การป้องกันกำจัดเพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง ใช้การ ปล่อยแตนเบียน *Anagylus lopezi* และปล่อยแมลงช้างปีกใส 2) การป้องกันกำจัดเพลี้ยกระโดดสี น้ำตาล โดยใช้เชื้อราบีวเวอร์เรีย 3) การป้องกันกำจัดศัตรูมะพร้าว ได้แก่ หนอนหัวดำ ใช้วิธี ปล่อยแตน

เบียน Bracon hebetor ส่วนแมลงดำหนาม ใช้การปล่อยแตนเบียนหนอน Asecodes hispinarum นอกจากนี้ได้มีหน่วยเคลื่อนที่เร็ว (Mobile unit) ลงปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาเบื้องต้น

ด้านการฟื้นฟู (Recovery) ดำเนินการสำรวจและประเมินความเสียหายของเกษตรกรผู้ประสบภัยเพื่อให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนเป็นเงิน